

Urząd Transportu Kolejowego

<https://utk.gov.pl/pl/aktualnosci/20078,20-lat-Urzedu-Transportu-Kolejowego.html>
28.04.2024, 05:04

20 lat Urzędu Transportu Kolejowego

01.06.2023

Urząd Transportu Kolejowego został utworzony 1 czerwca 2003 roku. Przez 20 lat zmieniały się kompetencje Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego. Obecnie UTK to nowoczesny, przyjazny i otwarty urząd zajmujący się m.in. bezpieczeństwem i regulacją rynku kolejowego oraz prawami pasażerów.

Rok 1997 przyniósł zmiany w kolejnictwie. Uchwalono wtedy Ustawę o transporcie kolejowym i rozpoczął się proces liberalizacji tego sektora. Aby zapewnić niezależny nadzór techniczny nad rynkiem kolejowym powołany został Główny Inspektorat Kolejnictwa. GIK był centralnym organem administracji rządowej, którego celem była kontrola przestrzegania przez zarządy kolei i przewoźników warunków budowy i wymagań eksploatacyjnych zapewniających bezpieczeństwo ruchu, bezpieczny przewóz osób i rzeczy oraz ochronę środowiska. Wykonywał również zadania specjalistycznego nadzoru budowlanego, obejmującego obiekty i roboty na obszarach kolejowych.

W wyniku uchwalenia nowej ustawy o transporcie kolejowym w 2003 r. pojawił się centralny organ administracji rządowej – Prezes Urzędu Transportu Kolejowego. Ustawa określiła zasady korzystania z infrastruktury kolejowej, jej zarządzania i utrzymania, zasad prowadzenia ruchu kolejowego i wykonywania przewozów, warunki techniczne eksploatacji pojazdów kolejowych oraz zasady i instrumenty regulacji

transportu kolejowego. Szerokie zmiany w zakresie ram prawnych były początkiem działalności UTK. Urząd utrzymał dotychczasowe kompetencje nadzoru nad sektorem kolejowym, a dodatkowo powierzono mu funkcję regulatora rynku.

Tradycja UTK sięga jednak o wiele bardziej odległych lat. Ponad 100 lat temu, a dokładnie 31 maja 1921 r., uchwalono ustawę o nadzorze nad kotłami parowymi, która dała początek Kolejowemu Dozorowi Technicznemu. Odegrał on ogromną rolę w dbałości o najwyższy poziom bezpieczeństwa kolei, mającej strategiczne znaczenie dla rozwoju obronności, gospodarki i turystyki II RP. Następnie, w 1925 r. na mocy stosownej ustawy, powstała Główna Inspekcja Kolejowa. Zadanie, jakie wówczas postawiono przed GIK była *kontrola nad całością gospodarki kolejowej, oraz nad prawidłowym stosowaniem na kolejach obowiązujących ustaw, rozporządzeń, instrukcyj we wszystkich działach służby kolejowej*. Co ciekawe, urząd ten spełniał swe zadania poprzez *kontrole doraźne, wykonywane według swego uznania*, a w jego strukturach zatrudnieni byli urzędnicy inspekcyjni, którzy zgodnie z ustawą wykonywali swoje obowiązki *według swej najlepszej wiedzy i sumienia*. Mogli też w uzasadnionych przypadkach *wydać polecenie tymczasowego zawieszenia w służbie pracownika kolejowego*. Dzisiaj Inspektorzy Urzędu Transportu Kolejowego wykonują swoje zadania w sposób systemowy w oparciu o ustawę oraz Strategię i Plan nadzoru Prezesa UTK.

KOMPETENCJE PREZESA UTK

Nowy centralny organ administracji rządowej powołano jako właściwy w sprawach regulacji transportu kolejowego, licencjonowania przewozów kolejowych, nadzoru technicznego nad eksploatacją i utrzymaniem linii kolejowych, pojazdów kolejowych oraz bezpieczeństwa ruchu. Te zadania nie dotyczyły jednak metra.

W kolejnych latach wraz z nowelizacjami ustawy o transporcie kolejowym dochodziły nowe kompetencje Prezesa UTK. W 2004 r. były to autoryzacja i kontrola jednostek notyfikowanych oraz orzekanie o okolicznościach wyłączających stosowanie TSI. Po

nowelizacji w 2006 r. - prowadzenie spraw związanych z certyfikatami i autoryzacjami bezpieczeństwa. Rok 2009 to nadzór nad prawami pasażerów i wydawanie licencji maszynistów. W 2011 r. kolejny raz znowelizowano ustawę o transporcie kolejowym. Rozszerzone i wzmocnione zostały kompetencje Prezesa UTK. Przyznano np. uprawnienia do wydawania decyzji zastępujących umowy o dostęp do infrastruktury kolejowej, certyfikatów bezpieczeństwa w części A (akceptującej system zarządzania bezpieczeństwem) i w części B (tzw. części sieciowej).

Od 2011 r. Prezes UTK podejmował działania zmierzające do zapewnienia ciągłości i stabilności bezpiecznych przewozów kolejowych w warunkach swobodnej konkurencji. Skutkowały one wzrostem wiedzy i szerokim uczestnictwem odbiorców usług oraz organizacji społecznych w postępowaniach z zakresu zatwierdzania stawek dostępu do infrastruktury kolejowej (w ostatnich latach również w charakterze stron postępowania). Utworzono departament zajmujący się ochroną praw pasażerów. Pracownicy urzędu podejmują od tego czasu wiele akcji informacyjnych o ochronie praw podróżujących koleją. Ich celem jest zwiększenie wiedzy pasażerów o zagrożeniach i przysługujących im prawach. Od 2017 r., w wyniku wprowadzenia unijnych zasad pozasądowego rozwiązywania sporów (ADR) do polskiego systemu prawnego, przy Prezesie UTK działa Rzecznik Praw Pasażera Kolei. Pomaga on w pozasądowym rozstrzygnięciu sporów pasażerów z przedsiębiorstwami kolejowymi.

W 2012 r. rozpoczęto w UTK wydawanie licencji na zmienionych zasadach, zgodnych z wymaganiami prawa Unii Europejskiej. Od 2013 r. Prezes UTK wydaje również certyfikaty dla podmiotów odpowiedzialnych za utrzymanie wagonów towarowych (ECM), co związane jest z przeprowadzaniem audytów każdego wnioskodawcy.

Nowelizacja ustawy o transporcie kolejowym z 2016 r. wprowadziła wiele istotnych zmian dla funkcjonujących na rynku kolejowym, m.in. pojawiły się nowe podmioty, np. aplikant oraz operator obiektów infrastruktury usługowej. W

związku ze zmianami nowe kompetencje zyskał też Prezes UTK. Była to m.in. kadencyjność i podległość pod Prezesa Rady Ministrów.

Od 2016 r. w urzędzie zmieniło się także podejście do rynku. Prezes UTK tworzy otwarty urząd - wspiera przedsiębiorców i rozwiązuje problemy wspólnie z rynkiem. Jedną z najcenniejszych inicjatyw obejmujących szerokie grono spółek kolejowych jest [Deklaracja w sprawie rozwoju kultury bezpieczeństwa](#) oraz [Konkurs kultury bezpieczeństwa](#). Ich głównym założeniem jest wdrożenie zasad kultury bezpieczeństwa w transporcie kolejowym oraz zachęcenie wszystkich przedsiębiorców działających w branży kolejowej do poprawy bezpieczeństwa polskiego transportu kolejowego jako wartości nadrzędnej oraz kluczowego warunku dla zrównoważonego rozwoju branży kolejowej. Deklaracja została dotychczas podpisana przez 267 przedstawicieli rynku kolejowego.

W 2017 r. przy wsparciu Funduszy Europejskich powstała [Kampania Kolejowe ABC](#). To ogólnopolska kampania informacyjno-edukacyjna skierowana do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym ze szkół podstawowych (klasy I-VI) oraz ich wychowawców i nauczycieli. Jej celem jest propagowanie zasad bezpieczeństwa oraz wartości i wzorców związanych z odpowiedzialnym zachowaniem się podczas korzystania z transportu kolejowego, a także podczas poruszania się na obszarach stacji, przystanków i przejazdów kolejowych. Od tego czasu realizowane są spotkania branżowe z ekspertami w ramach inicjatywy „Piątki z UTK”. W trakcie spotkań z ekspertami UTK można bezpłatnie omówić zagadnienia dotyczące interpretacji przepisów, nieprawidłowości wykazanych podczas kontroli czy zasad nadzoru nad pracą komisji kolejowych.

W 2019 r. Prezesowi UTK przyznano nową kompetencję dotyczącą uzgadniania dokumentów planistycznych, w tym planów zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji

inwestycji celu publicznego. Właściwość Prezesa UTK w tym zakresie dotyczy wyłącznie gruntów przyległych do linii kolejowej o znaczeniu państwowym.

W 2019 r. utworzono [Akademię Bezpieczeństwa Kolejowego](#), w której dzielimy się wiedzą edukując rynek kolejowy poprzez bezpłatne szkolenia i warsztaty współfinansowane przez Unię Europejską.

W 2021 r. Prezes UTK zyskał nowe narzędzia, którymi może posługiwać się w obszarze nadzoru nad bezpieczeństwem transportu kolejowego. Są to pisemne ostrzeżenie, wezwanie do przyjęcia niezbędnych środków naprawczych, tymczasowe środki bezpieczeństwa. Od 2023 r. nową kompetencją Prezesa UTK zostało [egzaminowanie kandydatów na maszynistów](#).

Dbając o dostęp do rzetelnych danych jako źródła cennej wiedzy i informacji, UTK regularnie przygotowuje raporty i analizy dotyczące rynku kolejowego w Polsce, np. punktualności, konkurencyjności czy wyników przewozowych. Ważną częścią działalności jest portal [Dane Kolejowe](#). Prezentuje on najbardziej rzetelne statystyki dotyczące funkcjonowania rynku transportu kolejowego w Polsce. Jest on istotnym źródłem informacji w wielu procesach decyzyjnych związanych z polskim rynkiem kolejowym.

Ważnym krokiem w kierunku bezpiecznej kolei w Polsce jest dokonanie przez Prezesa UTK zmiany zasad egzaminowania maszynistów. Wprowadzone w 2023 r. państwowe egzaminy dla kandydatów na maszynistów, to element kompleksowych działań w zakresie systemu bezpieczeństwa i egzaminowania maszynistów. Dotychczas były one prowadzone w ośrodkach szkolenia i egzaminowania, czyli jednostkach komercyjnych o różnym poziomie oferty edukacyjnej. Państwowe egzaminy zapewniają jednolity, spójny i zobiektywizowany system egzaminowania. W jego ramach, przy wsparciu Unii Europejskiej, powstało [Centrum Egzaminowania i Monitorowania Maszynistów](#) (CEMM). CEMM to nowoczesny, innowacyjny na skalę europejską ośrodek egzaminacyjny, w którym przeprowadzane są wspomniane egzaminy, przy wykorzystaniu

nowoczesnych systemów informatycznych i symulatorów. Polska stała się tym samym drugim krajem w Unii Europejskiej, który do egzaminowania maszynistów wykorzystuje symulatory.

Ważną częścią funkcjonowania Urzędu jest odpowiedzialność społeczna. To dla UTK element kultury organizacyjnej, która uwzględnia oczekiwania pracowników i innych grup interesariuszy. W UTK działania społecznie odpowiedzialne prowadzone są w wielu obszarach, uwzględniają cele strategiczne i wpisują się w ich realizację. Dbamy i propagujemy historię kolei w ramach autorskiego cyklu reportaży "[Zabytki kolejnictwa - ocalić od zapomnienia](#)". Wydajemy praktyczny i bezpłatny [przewodnik](#) po wszystkich funkcjonujących kolejach wąskotorowych w Polsce, jako ważnej części historii i dziedzictwa technicznego kolei. Organizujemy coroczne w różnych miastach akcje Kolejowej Kropla Krwi, w której każdy może podzielić się swoim najcenniejszym darem, czyli krwią. Pracownicy UTK chętnie włączają się w wolontariat pracowniczy, np. poprzez cykliczne zbiórki dla potrzebujących, czy zeszłoroczną pomoc mieszkańcom Ukrainy m.in. na dworcach kolejowych.

W 2021 r. Prezes Urzędu Transportu Kolejowego był krajowym koordynatorem [Europejskiego Roku Kolei](#) ustanowionego przez Unię Europejską. W ramach obchodów zrealizowano szereg inicjatyw promujących kolej, w tym m.in. wydano okolicznościowe znaczki, zorganizowano ciekawe debaty i konferencje, wydano filmy promujące [kolej](#) i [zawody kolejowe](#). Jednym z najciekawszych wydarzeń był [przejazd pociągu „Łącząc Europę” \(Connecting Europe Express\)](#), który przyjechał do Warszawy w we wrześniu 2021 r. Europejski skład zatrzymał się jeszcze w Gdańsku, Białymstoku i Krakowie. Pociąg w 36 dni przejechał przez 26 państw członkowskich Unii Europejskiej. Przejazd Connecting Europe Express był jednym z najbardziej symbolicznych wydarzeń Europejskiego Roku Kolei. Inicjatywa Komisji Europejskiej promowała kolej jako bezpieczny i ekologiczny środek transportu.

Także rok 2022 był dla branży kolejowej ważny z uwagi na wdrożenie IV pakietu kolejowego. Był to wielowątkowy i

skomplikowany proces, w którym UTK stale współpracował z podmiotami rynku kolejowego i wspierał branżę we wprowadzaniu nowych przepisów w życie.

UTK jest nagradzany za swoją działalność. Za funkcjonujący od 2017 r. System Obsługi Licencji Maszynisty zostaliśmy wyróżnieni nagrodą „Skrzydła IT w administracji”. Aplikacja pomaga wypełnić i wysłać wniosek o licencję maszynisty, pozwala również prawie całkowicie zlikwidować liczbę błędów przy wypełnianiu formularza. Dużą wagę przykładamy do aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Jako jeden z niewielu urzędów zatrudniamy więcej osób z niepełnosprawnością niż standardowa jednostka administracyjna. W Urzędzie działa Rzecznik Różnorodności. Urząd zdobywał również wyróżnienia w Konkursie LODOŁAMACZE, Przyjaciół Integracji i Przyjazny Urząd, a także wyróżnienie w konkursie Szefa Służby Cywilnej na najlepsze praktyki [work-life balance](#).

PREZESI I STRUKTURA

W 2003 r. Prezesem został Janusz Dyduch. W latach 2006 – 2010 funkcję tę sprawował Wiesław Jarosiewicz. W 2010 r. obowiązki Prezesa UTK pełnił Mirosław Antonowicz. Od 2010 do 2012 r. Prezesem UTK był Krzysztof Jaroszyński, a w latach 2012 – 2016 Krzysztof Dyl. [Ignacy Góra](#) – wieloletni wiceprezes ds. bezpieczeństwa i od lutego 2016 r. pełniący obowiązki Prezesa, w listopadzie 2016 r. został powołany na Prezesa UTK. W wyniku nowelizacji ustawy o transporcie kolejowym w marcu 2017 r. został ponownie powołany przez Prezesa Rady Ministrów na 5 letnią kadencję oraz w 2022 r. na kolejną. Wiceprezesami urzędu byli Andrzej Maciejewski, Waldemar Fabirkiewicz, Paweł Piotrowski, Krzysztof Banaszek, Mirosław Antonowicz, Krzysztof Dyl, Jakub Majewski, [Ignacy Góra](#), Radosław Pacewicz. Obecnie funkcje wiceprezesów UTK sprawują [Marcin Trela](#) i [Kamil Wilde](#). Dyrektorem Generalnym jest [Małgorzata Kalata](#).

Urząd ma 8 oddziałów terenowych w: Warszawie, Lublinie, Krakowie, Katowicach, Gdańsku, Wrocławiu, Poznaniu i Szczecinie. W strukturze urzędu funkcjonują: Biuro Prezesa,

Centrum Egzaminowania i Monitorowania Maszynistów,
Departament Planowania i Nadzoru, Rzecznik Prasowy,
Departament Monitorowania i Bezpieczeństwa, Departament
Techniki i Wyrobów, Departament Przewozów Pasażerskich,
Departament Regulacji Rynku, Departament Obsługi Prawnej,
Biuro Dyrektora Generalnego, Biuro Teleinformatyki, Biuro
Administracyjno-Gospodarcze.

CELE NA PRZYSZŁOŚĆ

Cyklicznie określone cele strategiczne Urzędu Transportu Kolejowego pozwalają na realizację zaplanowanego rozwoju zarówno instytucji jak i kadry. Na początku 2023 r. przyjęte zostały [cele strategiczne i zadania na lata 2023 - 2027](#). Najważniejsze w planowanym okresie będą zagadnienia związane z nowoczesnym urzędem, bezpieczeństwem, interoperacyjnością i regulacją. Strategia była konsultowana z przedstawicielami rynku kolejowego.

Działania w obszarze bezpieczeństwa skupiają się na zapewnieniu dalszego, stabilnego wzrostu jego poziomu. Jednym z największych wyzwań jest m.in. nadzór nad zdarzeniami SPAD i minimalizacja ryzyk systemu kolejowego. Konieczne jest zatem dalsze poddawanie analizie gromadzonych przez UTK danych z zakresu bezpieczeństwa i promowanie rozwiązań systemowych podnoszących jego poziom

Kluczowym obszarem działalności UTK jest także certyfikacja podmiotów funkcjonujących na rynku. Wdrożenie IV pakietu kolejowego zmieniło bowiem zasady certyfikacji podmiotów kolejowych z zakresu bezpieczeństwa. Zgodnie z nowym trybem, muszą one uzyskać jednolity certyfikat bezpieczeństwa lub autoryzację bezpieczeństwa. Zmienił się również zakres podmiotów objętych obowiązkiem posiadania certyfikatu ECM.

Cele strategiczne UTK przewidują także dalsze wdrażanie interoperacyjności, a więc zharmonizowanie wymagań technicznych na poziomie Unii Europejskiej, które powinno doprowadzić do sytuacji, w której pociąg może przekroczyć granice wielu państw członkowskich bez zatrzymywania się w

celu dokonania jakichkolwiek czynności technicznych np. zmiany lokomotywy. W skład nadzoru nad wdrażaniem interoperacyjności wchodzi m.in. strategia wdrażania ERTMS w Polsce.

Jedną z głównych ról Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego jest zapewnienie niedyskryminujących warunków korzystania z infrastruktury kolejowej i obiektów infrastruktury usługowej.

Duży wpływ na to mają czynniki związane z dostępem do infrastruktury, opłatami za dostęp, ofertą przewozową czy prawami pasażerów. Skuteczne oddziaływanie na transport kolejowy poprzez odpowiednie regulacje może przyczynić się do wzrostu efektywności transportu kolejowego, dlatego obszar ten został objęty celami strategicznymi na najbliższe lata. Do zadań Prezesa UTK w zakresie regulacji transportu kolejowego należy wydawanie decyzji dotyczących otwartego dostępu. Regularny przewóz kolejowy osób niebędący przewozem o charakterze użyteczności publicznej jest wykonywany na podstawie decyzji o przyznaniu otwartego dostępu albo decyzji o przyznaniu ograniczonego dostępu. Do tej pory Prezes UTK wydał ponad 150 decyzji dotyczących otwartego dostępu, z czego ponad 85% pozytywnych. To również 11 wnioskujących dotąd przewoźników, z których każdy może wykonywać usługi w trybie otwartego dostępu na wybranych trasach.

Prezes UTK jest także organem właściwym w sprawach nadzoru nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym. Rzecznik Praw Pasażera Kolei, który działa przy Prezesie UTK, pomaga w rozwiązywaniu sporów pomiędzy pasażerami a przedsiębiorstwami kolejowymi. Uczestniczy także w różnych inicjatywach popularyzujących wśród podróżnych i przedsiębiorców wiedzę o pozasądowym rozwiązywaniu sporów oraz prawach pasażerów w transporcie kolejowym.

Obchody dwudziestolecia Urzędu Transportu Kolejowego są zaplanowane na wrzesień 2023 r. podczas 15.

Międzynarodowych Targów Kolejowych TRAKO 2023 w Gdańsku - największego i najbardziej prestiżowego w Polsce spotkania branży transportu szynowego.

